

वसुमती

डॉ. मनोमोहन-आचार्य-प्रणीतस्य गीतमिलिन्द-- काव्यस्य एकादश-गुञ्जनतः समुद्धृता कवितेयम् ।
गीतमिदं मोहनरागेण गेयम् ।

श्यामल-मुञ्ज-निकुञ्ज-वसुमती नीलकमल-ललिता,
छिन्न-वनस्पति-कुन्तलकान्तिः भारनता लुलिता ।०।

कालिय-वर्ज्य-गरल-रसपाना,
निर्मल-तटिनी मलपरिधाना,
जीवनयमुना खेदनिवहना, विषरस-दानरता ।
श्यामल-मुञ्ज-निकुञ्ज-वसुमती.....लुलिता ।१।

गन्धक-पाक्य-कदम्ल-निकाशाः
धीरसमीराः हारितहासाः ।
निर्झरवहनाः सौरभगहनाः, मधुवाताः पिहिताः
श्यामल-मुञ्ज-निकुञ्ज-वसुमती.....लुलिता ।२।

यन्त्र-पुतनिका-स्तनरसपीनः
क्षीरमहोदधिरवशो दीनः ।
दूषितसलिला, वसुधा सन्ततमजगरगर्भगता ।
श्यामल-मुञ्ज-निकुञ्ज-वसुमती.....लुलिता ।३।

तनय-कर-परशु-भिन्न-तरुततिः
रोदिति घनवनरेणु-वसुमती ।
कल्पवटी या श्यामलशस्या नितरां धूसरिता ।
श्यामल-मुञ्ज-निकुञ्ज-वसुमती.....लुलिता ।४।

गन्धवती गल-शव-दलमाला,
स्फीतक-सीसक-पारद-वेला,
व्रीडित-सत्ता पीडितचित्ता सा ननु जर्जरिता ।
श्यामल-मुञ्ज-निकुञ्ज-वसुमती.....लुलिता ।५।

आणव-शक्ति-परीक्षणशाला,
पुष्कर-वेदी धूमकपाला ।
तारकहारा, निर्मलधारा कल्मषकर्दमिता ।
श्यामल-मुञ्ज-निकुञ्ज-वसुमती.....लुलिता ।६।

वाम-कामशर-भिन्न-विदीर्णा
जारित-वायु-जरायु-सुवर्मा ।
क्रुद्ध-दिवाकर-पाटल-तीक्ष्णैः शुष्का प्राणलता ।
श्यामल-मुञ्ज-निकुञ्ज-वसुमती.....लुलिता ।७।

अभ्यासः

1. निजभाषया वाक्यद्वयेन वाक्यत्रयेण वा उत्तरं लिखत ।
(क) वसुमती पूर्वं कीदृशी आसीत्, सम्प्रति कीदृशी सञ्जाता ?
(ख) जीवन-यमुना किमर्थं खेदनिवहना भवति ?
(ग) मधुवाताः कथं पिहिताः ?
(घ) क्षीरमहोदधिः किमर्थम् अवशो दीनः ?
(ङ) श्यामलसस्या वसुमती कस्माद् हेतोः धूसरिता सञ्जाता ?
(च) पुष्करवेदी कथं कल्मष-कर्दमिता ?
(छ) प्राणलता कथं शुष्का जाता ?
2. निजभाषया संस्कृत-भाषया वा एकपदात्मकं / अतिसंक्षिप्तम् उत्तरं लिखत ।
(क) का लुलिता सञ्जाता ?
(ख) का विषरस-दानरता ?
(ग) के हारित-हासाः ?
(घ) का आणव-शक्ति-परीक्षण-शाला जाता ?
3. सन्धिविच्छेदं कुरुत ।
महोदधिरवशः, सन्ततमजगरगर्भगता
4. सन्धिं कुरुत ।
तीक्ष्णैः + शुष्का । वनः + पतिः । क्षीरमहोदधिः + अवशः ।
5. वाक्यानि रचयत ।
वसुमती, नीलकमलललिता, धीरसमीराः, रोदिति, शुष्का

